

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників ХХІІ Міжнародної
науково-практичної конференції
(26–27 лютого 2026 р., м. Харків)**

Харків 2026

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди (Україна),
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (Україна),
Вірменський державний педагогічний університет імені Х. Абовяна (Вірменія),
Батумський державний університет імені Шота Руставелі (Грузія),
Телавський державний університет імені Якоба Гогобашвілі (Грузія),
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (Україна),
Куявсько-Поморська Вища Школа в Бидгощі (Польща)

МЕТОДОЛОГІЯ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
учасників XXII Міжнародної
науково-практичної конференції
(26–27 лютого 2026 р., м. Харків)

Харків
2026

УДК [37:001]«20»

Рекомендовано редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № __ від __.__.2026 р.)

Методологія сучасних наукових досліджень : збірник наукових праць учасників XXII Міжнародної науково-практичної конференції (26–27 лютого 2026 р., м. Харків) / за наук. ред. К. Юр'євої. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2026. ____ с.

Мови видання: українська, англійська, німецька, польська

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти.

Усі статті пройшли рецензування, зберігають авторську редакцію. Всю відповідальність за зміст публікацій несуть автори.

Організаційний комітет конференції:

Юрій БОЙЧУК – голова організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Світлана БЕРЕЖНА – заступник голови організаційного комітету, доктор філософських наук, професор, проректор з наукової, інноваційної та міжнародної діяльності Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Майя БОЛКВАДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Людмила ГАВРІЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, незалежний дослідник (Аахен, Німеччина)

Микола ДАНИЛЮК – доктор філософії з педагогіки, доцент, доцент кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Далі ДОБОРДЖГІНІДЗЕ – доктор філологічних наук, асистент-професор Департаменту європейських студій Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Маріам ІСПІРЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, проректор з навчально-наукової роботи Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Володимир КАРАПЕТАН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри вікової та педагогічної психології Вірменського державного педагогічного університету ім. Х. Абовяна (Єреван, Вірменія)

Мелс МКРТУМЯН – доктор психологічних наук, професор, професор кафедри загальної психології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Рузанна ПЕТРОСЯН – кандидат педагогічних наук, доцент, декан факультету педагогічної психології та соціології Вірменського державного педагогічного університету імені Хачатура Абовяна (Єреван, Вірменія)

Алла СОКОЛОВА – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Лела ТАВДГІРІДЗЕ – доктор педагогічних наук, професор, професор департаменту педагогіки Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Марина ТКАЧЕНКО – кандидат педагогічних наук, доцент, координатор наукової роботи факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Володимир ФОМІН – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Нато ШЕРОЗІЯ – доктор педагогічних наук, асоційований професор департаменту педагогічних наук Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)

Катерина ЮР'ЄВА – заступник голови, вчений секретар організаційного комітету, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри музичного мистецтва Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (Харків, Україна)

Олександра ЯНКОВИЧ – доктор габілітований, професор, завідувач кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Куявсько-Поморської Академії (Бидгощ, Польща)

Ганна ЧАЙКОВСЬКА

кандидат біологічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і методики
початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
м. Тернопіль, Україна

РОЛЬ ОСВІТИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Досліджено проблеми та виклики вітчизняного освітнього простору, спричинені російсько-українською війною. Вивчено думки здобувачів вищої освіти щодо ролі освіти у забезпеченні сталого розвитку суспільства в умовах війни.

Ключові слова: освіта для сталого розвитку, російсько-українська війна, здобувачі вищої освіти.

Abstract. The problems and challenges of the national educational space caused by the Russian-Ukrainian war are investigated. The opinions of higher education students on the role of education in ensuring sustainable development of society in times of war are studied.

Key words: education for sustainable development, the Russian-Ukrainian war, students of higher education.

Російсько-українська війна радикально змінила світовий устрій. І хоча курс на сталий розвиток залишається одним із пріоритетних завдань кожної держави, в таких умовах досягнення його глобальних цілей стає ще складнішим.

Усі сфери життєдіяльності українців зазнали негативного впливу війни. Освітня галузь теж не виняток, адже стикається з багатьма викликами, зокрема створення безпечних умов для навчання та праці учасників освітнього процесу; забезпечення доступності освіти (насамперед для здобувачів, які перебувають на тимчасово окупованих територіях, є внутрішньо переміщеними особами або перебувають за кордоном), розвиток міжкультурної компетентності та виховання толерантності, створення інклюзивного освітнього середовища тощо.

Ключовим напрямком і стратегією розвитку вітчизняної освіти в умовах війни є освіта для сталого розвитку (далі ОСР), яка дозволяє ефективно реагувати на виклики та сприяти формуванню нової генерації громадян, здатних працювати над будівництвом стійкого та мирного суспільства. Як зазначають науковці, потужні можливості для реалізації ОСР, мають університети [3; 4], насамперед, педагогічні заклади вищої освіти, які здійснюють підготовку майбутніх учителів на засадах сталого розвитку [2].

Метою статті є дослідження ролі освіти у забезпеченні сталого розвитку суспільства в умовах війни (на основі анкетування студентів – майбутніх учителів).

DOI:

[Creative Commons Attribution
NonCommercial 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Для реалізації поставленої мети нами проведено анкетування здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності «Початкова освіта» Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. У дослідженні взяли участь 150 респондентів. За допомогою програмного забезпечення Google forms проведено анкетування, яке дозволило виявити основні тенденції та зробити певні висновки.

Усі 100% респондентів стверджують, що війна суттєво вплинула на освітню галузь. Майбутні педагоги зазначають такі основні фактори впливу воєнних дій: руйнування освітньої інфраструктури (знищення будівель, навчального обладнання та ресурсів); втрату доступу до освіти (внутрішнє переміщення, евакуація, еміграція дітей та педагогів); породження негативних психологічних та емоційних станів учасників освітнього процесу (стрес, тривога, травматичний досвід). Серед інших наслідків впливу війни 41% респондентів зазначають відсутність доступу до якісної освіти, перехід на онлайн-навчання тощо.

Здобувачі вищої освіти стурбовані тим, що спричинені російсько-українською війною проблеми є перешкодою у досягненні сталого розвитку суспільства. Разом з тим, майбутні фахівці початкової освіти (83% респондентів) переконані, що подальша інтеграція ОСР в заклади освіти усіх рівнів сприятиме вирішенню проблем, спричинених війною.

Концепція сталого розвитку суспільства ґрунтується на синтезі трьох базових компонентів – екологічного, економічного та соціального. У цих ключових напрямках ми дослідили рівень усвідомлення майбутніми вчителями важливості ОСР у досягненні сталого розвитку суспільства.

На думку 73% опитаних, ОСР відіграє головну роль у вирішенні екологічних проблем та підтримці сталого розвитку в умовах війни. Як зазначають респонденти, ОСР є інструментом для подолання негативного впливу воєнних дій на природу через формування екологічної культури та екологічної свідомості населення, залучення суспільства до збереження природи, розвиток волонтерських та громадських ініціатив з відновлення та охорони природи. Освіта має підготувати фахівців, здатних працювати в галузі охорони навколишнього середовища та здійснювати сучасні екологодоцільні розробки в інженерній, технічній та інших галузях суспільного життя.

Результати нашого дослідження суголосні з думкою вчених про те, що ОСР має потужні ресурси для вирішення соціальних проблем в умовах війни [1]. Так вважає 89% опитаних респондентів. ОСР, на думку майбутніх учителів, сприяє формуванню громадянської свідомості, розумінню цінностей миру та гідності людини, розвитку соціальної відповідальності та соціальної справедливості.

Здобувачі вищої освіти також визначають напрямки вирішення економічних проблем в умовах російсько-української війни засобами ОСР. 54% наших респондентів акцентують увагу на важливості формування економічної грамотності здобувачів освіти, розвитку навичок управління фінансами та ресурсами, формування вміння ефективного використання ресурсів та зменшення його негативного впливу на навколишнє середовище.

На думку майбутніх вчителів, досягнення сталого розвитку суспільства в умовах війни можливе через впровадження гуманітарних програм, спрямованих на психосоціальну підтримку населення, включаючи психологічні консультації та терапію для дітей та дорослих, які пережили воєнні події (77% учасників). Студенти також відзначають

необхідність введення у навчальні програми предметів з безпеки життєдіяльності з метою набуття знань здобувачами освіти про засоби захисту та особистої безпеки в умовах воєнного конфлікту (63% здобувачів), формування вміння мирного вирішення проблем (51%). Респонденти наголошують на необхідності впровадження програм, які сприяють збереженню та розвитку мовної та культурної різноманітності в умовах війни (24%). Майбутні вчителі акцентують увагу на важливості розвитку інформаційних технологій, що забезпечить доступ до освіти через онлайн-формати навіть у зоні конфлікту.

Важливим для нас було з'ясувати, що знають магістранти про освітні ініціативи, спрямовані на забезпечення сталого розвитку в умовах війни. На жаль, лише 24% здобувачів відповіли на це запитання, зазначаючи програми Міжнародного Комітету Червоного Хреста, UNESCO та UNICEF, які спрямовані на підтримку психосоціального благополуччя учасників освітнього процесу, їх адаптацію до складних умов воєнного часу; проект «Ініціатива єднання», метою якого є співпраця з міжнародними закладами освіти для забезпечення надання якісної освіти в умовах кризи та війни»; ініціатива «Школа, ми разом», спрямована на відновлення освітнього процесу і створення комфортних та безпечних умов для офлайн-навчання; програма «Education in Emergencies», яка передбачає створення навчальних матеріалів для дітей та молоді, які перебувають в умовах воєнного конфлікту.

На питання «Як студенти можуть сприяти у реалізації цілей сталого розвитку в умовах війни?» наші респонденти відповіли:

– «організація та участь в освітніх ініціативах, спрямованих на підвищення громадської свідомості щодо сталого розвитку та викликів, пов'язаних із воєнним конфліктом»;

– «участь у громадських організаціях та ініціативах, орієнтованих на підтримку постраждалих від війни та реалізацію проєктів, спрямованих на поліпшення умов у зоні конфлікту»;

– «створення та підтримка миротворчих ініціатив, спрямованих на вирішення конфліктів та побудову миру»;

– «участь у дослідженнях щодо економічних, соціальних та екологічних аспектів впливу воєнного конфлікту на суспільство та розробці рекомендацій для вирішення означених проблем»;

– «ініціативи щодо залучення урядових структур до реалізації заходів, спрямованих на стале відновлення та розвиток у зонах воєнного конфлікту».

Позитивним відзначаємо те, що здобувачі вищої освіти мають чітке розуміння особистої ролі у досліджуваному процесі. 57% респондентів вважають, що вони можуть надавати психосоціальну підтримку учням, які пережили стресові ситуації внаслідок війни; 83% впевнені, що їх обов'язком є створення безпечного освітнього середовища для учнів. На думку 42% респондентів, важливо допомагати учням зберігати та підтримувати своє фізичне та емоційне здоров'я, забезпечити можливості для інклюзивного навчання. 50% респондентів зазначають, що в умовах війни важливо розвивати в учнів критичне мислення та вчити аналізувати інформацію, що допоможе їм захиститися від маніпулятивних методик, усвідомити проблеми сталого розвитку та шукати раціональні варіанти у вирішення проблем та викликів.

Отже, здобувачі вищої освіти є справжніми агентами позитивних змін у вирішенні проблем, пов'язаних досягненням цілей сталого розвитку в умовах війни. Педагоги можуть активно впливати на формування свідомого, відповідального покоління, готового приймати виклики сталого розвитку та долучатися до спільних зусиль для побудови майбутнього. Відповідно, посилення ролі ОСП в закладах вищої педагогічної освіти є очевидною.

Список використаних джерел

1. Pereira, P., Zhao, W., Symochko, L., Inacio, M., Bogunovic, I., & Barcelo, D. (2022). Editorial: The Russian-Ukrainian armed conflict impact will push back the sustainable development goals. *Geography and Sustainability*. <https://doi.org/10.1016/j.geosus.2022.09.003>
2. Chaikovska, H. (2023). Integration of education for sustainable development in higher education institution: Problems and perspectives. *Social Work and Education*, 10(1), 123–133. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.23.1.11>
3. Leininger-Frézal, C., Sprenger, S., Lázaro-Torres, M.-L. D., Rodríguez Domenech, M. Á., Heidari, N., Pigaki, M., Naudet, C., Lecomte, A., & Gallardo, M. (2023). Global change challenge in the higher education curriculum on the approach of blended learning. *European Journal of Geography*, 14(2), 1–14. <https://doi.org/10.48088/ejg.c.lei.14.2.001.014>
4. Weiss, M., & Barth, M. (2019). Global research landscape of sustainability curricula implementation in higher education. *International Journal of Sustainability in Higher Education*, 20(4), 570–589. <https://doi.org/10.1108/ijshe-10-2018-0190>

ЗМІСТ

НАУКА, ОСВІТА, КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО В ЧАСИ ВІЙНИ ТА В МОДЕЛЯХ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	4
Атрохов А. Взаємодія оборонного та цивільного наукових секторів: синергетична роль Національної ради України з питань розвитку науки і технологій та Національного фонду досліджень України в системі воєнно-наукових досліджень Міністерства оборони України.....	5
Батаєва К., Батаєва О. Тривале онлайн-навчання та кар'єрні очікування студентів-вокалістів під час війни.....	8
Бідюк Д. Професійна незламність педагогів-хореографів у воєнний час: освітні, психологічні та кроскультурні виміри.....	10
Близнюк Т., Торгашева К. Вплив війни та повоєнного стану на дизайн логотипів.....	13
Бородіна О., Шевченко О. Роль фізичної культури у формуванні культури безпеки життєдіяльності молоді в умовах воєнних ризиків.....	16
Василенко О. Основні підходи до вивчення стресу та толерантності до невизначеності в умовах кризового періоду: теоретичний аспект.....	19
Внукова Н. Значення наукової діяльності при дистанційній формі вищої освіти рівня магістр.....	24
Kinas I. Emotional intelligence as a factor of psychological resilience of higher education students of various specialties in conditions of martial law.....	26
Красильникова І., Глуханюк В. Методологічні аспекти формування інформаційно-культурної безпеки України засобами мистецької освіти в умовах війни.....	29
Кузніченко О., Узун А. Міжнародна система захисту прав людини в умовах війни та повоєнного відновлення.....	32
Лебедик Л. Психологічний супровід розвитку дитини раннього та дошкільного віку як технологія роботи практичного психолога в часи війни та в моделях повоєнного відновлення.....	35
Левицький В. Культура як інструмент спротиву під час війни.....	41
Марущак О., Будикіна Б. Декоративно-ужиткове мистецтво як засіб підтримки ментального здоров'я здобувачів освіти в контексті травмоінформованого підходу.....	44
Переверзєва О. Музикотерапія у кризових ситуаціях сьогодення.....	51
Семеновський А. Адаптація міжнародних програм співпраці у процесі формування інклюзивного міського простору в Україні.....	53
Сеньовська Н., Скуратко Т. «Уроки людяності» Олени Хмельницької: методика формування ціннісних орієнтацій сучасних українців.....	56
Сіньова Л. Зміни державної допомоги при народженні дитини у 2026 році.....	59
Сторожук О., Сторожук І. Актуальні питання розвитку освіти і науки у повоєнній Україні крізь призму новітнього менеджменту в епоху штучного інтелекту.....	64
Стрельников В. Підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів фахової передвищої освіти як перспективний напрямок діяльності Академії неперервної освіти в часи війни та в моделях повоєнного відновлення.....	69
Чайковська Г. Роль освіти у забезпеченні сталого розвитку суспільства в умовах війни.....	74
Чуб І. Концептуальні засади національної стійкості Нідерландів.....	78
Шершньова О. Культура мовлення як чинник національної стійкості в умовах війни та повоєнного відновлення України.....	81
Шершова Т. Концертна діяльність під час війни: між арт-терапією та культурною дипломатією.....	87
Шимкова І., Цвілик С. Цифровізація музейних фондів як засіб превентивного збереження культурного коду України.....	92
Янкович О., Кузьма І. Попередження «синдрому дефіциту природи» у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах сучасних суспільних викликів.....	98
ШЛЯХИ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ОСВІТИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ	101
Богашко О., Богашко І. Європейський вектор модернізації системи розвитку кадрового потенціалу публічної служби.....	102
Darmofal E. The greening of higher education as a vector for European integration and the implementation of the sustainable development goals.....	111
Коноваленко Т. Синергія міжнародної співпраці у розбудові Європейського простору вищої освіти.....	114
Крутько І. Трансформація моделі професійної підготовки вчителя в умовах європейської інтеграції від предметоцентризму до рефлексивної професійності.....	120

Україна, 61002, Харків
вул. Алчевських, 29

У збірці представлено результати актуальних наукових досліджень науковців, викладачів, учителів, вихователів, докторантів, здобувачів третього (освітньо-наукового), другого (магістерського) і першого (бакалаврського) рівнів вищої освіти, здобувачів загальної середньої освіти – учасників **XXII Міжнародної науково-практичної конференції «Методологія сучасних наукових досліджень»** (Харків, 26–27 лютого 2026 р.) з України, Бразилії, Грузії, Данії, Канади, Китайської Народної Республіки, Литви, Німеччини, Польщі.

Для наукових працівників, викладачів закладів вищої освіти, учителів, вихователів, здобувачів вищої освіти. Може використовуватись у навчальному процесі на всіх рівнях вищої освіти і в теоретичних наукових дослідженнях.